

Praten over ziekte en doodgaan, is voor veel mensen niet makkelijk. Al helemaal niet als ze deze onderwerpen moeten aansnijden bij kleine kinderen. Hoe leg je uit dat opa zo ziek is dat hij straks doodgaat? Of hoe vertel je dat een broertje of zusje er straks niet meer is?

■ illustraties Steffie Padmos

Hoe vertel je dat zijn zusje er straks niet meer is?

door Rietje Krijnen

Gebaseerd op haar eigen ervaringen schreef Christianne van Dooijewaard het verhaal *Het egeltje onder de oude boom*. In de winter wordt een egeltje geboren. Als het voorjaar wordt, ziet zijn moeder dat het kleintje toch niet goed mee kan doen met de andere egeltjes. Dokter Uil brengt hen slecht nieuws: egeltje zal zijn verjaardag niet halen. Het beestje wordt steeds zieker, maar geniet gedurende de zomer nog van dingen om zich heen. Uiteindelijk trekt hij zich in de herfst terug en sterft hij in de armen van zijn vader en moeder. Papa en mama egel begraven hem onder de oude boom waar hij zo graag onder zat. En dan is het egeltje een engeltje geworden.

Het verhaal is nagenoeg identiek aan de ervaringen van schrijfster Van Dooijewaard met haar eigen dochtertje. „Ons tweede dochtertje Ellen is geboren in de winter, zo'n zeventien jaar geleden. Al vrij snel kregen we te horen dat zij een zeer ernstige spierziekte had en nog voor haar eerste verjaardag zou overlijden. Los van hoe we hier zelf mee omgingen, doemde de vraag op hoe we dit moesten uitleggen aan onze oudste dochter Gaby, die toen 4 jaar was.”

Van Dooijewaard zocht alles af naar geschikt materiaal om het gesprek te begeleiden, maar ze vond het niet. „Wij wilden zo eerlijk mogelijk tegen Gaby zijn. Iets voor haar verzwijgen, was voor ons geen optie, want we wilden niet dat ze zich allerlei rare dingen in haar hoofd ging halen. Het punt was alleen dat ik geen boekjes over het ziekteproces kon vinden, niets wat kon uitleggen wat er dan gebeurt. Er zijn wel boekjes over de dood, zoals het prachtige *Kikker en het vogeltje* van Max Velthuis,

maar dat kon ik ter voorbereiding op het overlijden van ons dochtertje Ellen niet goed gebruiken.”

Dat goede uitleg en helderheid noodzakelijk was, ondervond ze zelf. „Onze oudste kwam een tijdje na het overlijden van haar zusje op een dag boos thuis van school. Ze had namelijk een klasgenootje met een zusje dat naar het ziekenhuis was gegaan en daarna beter was geworden. Bij dat zieke zusje waren de amandelen geknipt. „Zij dacht dat wij nooit met haar zusje Ellen in het ziekenhuis waren geweest. Maar wij gingen juist steeds als Gaby op school zat, om haar zo min mogelijk te belasten. Zij had het idee dat wij daarom niets voor Ellen hadden gedaan. Kun je nagaan wat kinderen zich in hun hoofd halen als ze niet op de hoogte zijn.”

In het hele proces is Gaby verder nauw betrokken. Van Dooijewaard weet niet of zij als ouder het beter had kunnen doen als ze destijds de beschikking had gehad over een prentenboekje. „Het was goed van pas gekomen, omdat het makkelijker is over het onderwerp te beginnen. Jaren later probeerde ik zelf zo'n boek te schrijven, maar door het verdriet werd het verhaal steeds 'te erg' en lukte het me niet.”

Het duurde bijna zeven jaar voordat ze

echt wist hoe ze het ging aanpakken. De directe aanleiding was de plotselinge dood van een collega die, net als zij, in het onderwijs werkte. „Hierdoor kreeg ik het laatste zetje om het plan voor het boek niet langer uit te stellen. Ook in het onderwijs bestaat een grote behoefte aan duidelijk materiaal. Kinderen krijgen nu eenmaal te maken met ziekte en overlijden: bij hun opa of oma, een tante of oom, vriend of vriendin, ouders of broertje of zusje. Dat moet je goed kunnen begeleiden.”

Ineens wist ze in welke vorm ze het boekje zou gieten. „Het moest een egeltje worden, dan kon ik door het slapen van de stekeltjes laten zien dat het egeltje achteruit ging. Het egeltje kon dan ook veranderen in een engeltje. In eerste instantie wilde ik het boekje ook zo noemen, maar ik was bang dat het in een bepaalde hoek zou komen. En dat was niet de bedoeling. Uiteindelijk is het de oude boom geworden, omdat ik vaak met Ellen in het park was, waar zij onder een boom lag te genieten van de zonnestrallen.”

Illustrator Steffie Padmos werd bereid gevonden de tekeningen te maken. Zij heeft, zo zegt Van Dooijewaard, heel treffend aanvoeld welke sfeer eruit naar voren moest komen. „We zijn een werkelijk contact met

elkaar aangegaan en dat is zeker terug te zien in de prachtige tekeningen.”

Egeltje laat geen lezer onberoerd en dat was ook de opzet. Het heeft Van Dooijewaard moeite gekost de hele periode weer door te maken door het verhaal te schrijven. „Ik wilde dat het verlies van mijn dochtertje omgezet zou worden in iets moois. Dat heeft me geïnspireerd. Ik heb voor mezelf eindelijk zin gegeven aan haar dood en ik hoop dat veel mensen iets aan het verhaal hebben. Hoewel het over een klein egeltje gaat, kan het verhaal ook ingezet worden als een ouder iemand ziek is en overlijdt. Mijn belangrijkste boodschap is wel dat kinderen zien dat ziekte niet alleen maar somber is: iemand kan ook dan nog genieten van dingen om zich heen. Het is fijn daaraan terug te kunnen denken.”

Christianne van Dooijewaard en Steffie Padmos (illustraties) – *Egeltje onder de oude boom*. SWP Uitgeverij. Prijs: 14,90 euro. Van Dooijewaard schenkt opbrengst aan Stichting Spierziekten Nederland, voor een impuls voor spierziektenonderzoek. www.spierziekten.nl

reageren? gezondheid@depersdienst.nl

TIPS & HINTS

- Bij Scrivo Media verscheen de *Gids over rouwende kids*, met tachtig tips, bedoeld voor ouders, leerkrachten, uitvaartverzorgers en alle anderen die in hun omgeving met rouw te maken hebben. Prijs: 8,95 euro (www.scrivomedia.nl).
- Er zijn een paar organisaties die zich richten op de ondersteuning van kinderen bij rouw en verlies. De meest bekende daarvan zijn de Stichting in de Wolken (www.in-de-wolken.nl) en de Stichting Achter de Regenboog (www.achterderegenboog.nl).
- Er is ook een site gericht op kanker, ingedeeld naar verschillende leeftijdsgroepen, waar kinderen op hun eigen niveau kunnen chatten: www.kankerspokken.nl.

“Ik wilde dat het verlies van mijn dochter omgezet zou worden in iets moois

Christianne van Dooijewaard

‘Ouders willen hun kinderen beschermen’

Sander Muntz, maatschappelijk werker van het Leids Universitair Medisch Centrum: „Uit onderzoek en ervaring blijkt dat ouders hun kinderen willen beschermen, maar dat open zijn over verdriet rondom verlies uiteindelijk meer helpt. Kinderen kunnen veel meer aan

dan wij als volwassenen denken. „Geheimen zijn voor kinderen veel erger. Kinderen horen heel veel en hebben een grote fantasie. In hun fantasie maken zij het bijna altijd veel erger dan de werkelijkheid is. Met zo'n boekje als *Egeltje* kun je het onderwerp 'ziekte en dood' gemakkelijker bespreekbaar

maken. Volwassenen kunnen zich moeilijk verplaatsen in de belevingswereld van een kind. Bij een kind verloopt de uiting anders: het ene moment intens verdrietig, even later vrolijk spelend. Het is belangrijk te monitoren dat een kind niets achterhoudt.

„Wij adviseren wel om een vertrouwenspersoon – zoals een tante, buurman of goede vriendin – in te schakelen als er een groot verdriet in een gezin zit. Andere kinderen kunnen name-

lijk in een loyaliteitsconflict komen. Ze willen bijvoorbeeld niet verdrietig zijn om hun ouders niet nog meer te belasten. Of ze willen juist aandacht, omdat die aandacht lange tijd naar een broertje of een zusje gaat. Een ouder zit daar soms te dicht op.

„Wat je ook doet, de pijn van het verlies blijft. Dat kan niemand wegnemen. Hoe je dat een plek geeft, is en blijft een persoonlijk verhaal. Voor volwassenen en voor kinderen.”

